

УДК 341.232:343.341

РЕЛІГІЙНИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА СВІТОВІЙ БЕЗПЕЦІ: ШЛЯХИ ТА СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ

Павленко С.О.

Національна академія внутрішніх справ

В статті досліджено релігійний тероризм в контексті загроз світовій безпеці. У процесі аналізу наукового доробку вітчизняних і зарубіжних учених з'ясовано, що релігійний тероризм стає найбільш популярним та небезпечним видом тероризму, заснованим на релігійному фанатизмі. Визначено цілі, притаманні виключно релігійному тероризму: апокаліптична, створення релігійного уряду (теократія), чистки за релігійною ознакою. Констатовано, що тероризм у багатьох країнах світу виник не тільки в результаті політичних, релігійних, національних та економічних суперечностей і конфліктів, а й внаслідок високого рівня корупції. Наголошено, що ситуація, яка склалась на території України в результаті діяльності різних новітніх релігійних організацій (сект), потребує невідкладного здійснення заходів для протидії розвитку сектантського екстремізму у будь-яких його проявах. На основі визначених основних проблем щодо протидії релігійному тероризму зроблено висновок, що вітчизняне законодавство потребує вдосконалення у цій сфері.

Ключові слова: тероризм, релігійний, цілі, протидія, проблеми, зарубіжний досвід.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми запобігання радикалізації і тероризму обумовлена загальною зміною безпекової ситуації у світі, що передусім пов'язано з подіями «арабської весни», конфліктом у Лівії та Сирії, а також активізацією близькосхідних «центрів сили». Зберігаються негативні тенденції щодо подальшого загострення терористичної загрози на Північному Кавказі (РФ), у Туреччині, Іраку та Афганістані, довкола арабо-ізраїльського протистояння. Складність проблеми суспільної радикалізації полягає в тому, що в її основі лежать кризові явища у соціально-економічній, політичній, духовній сферах, в контексті міжетнічних, міжрелігійних відносин, а також геополітичних та зовнішньоекономічних впливів. На цьому проблемному підґрунті і відбувається трансформація процесів радикалізації у безпосередню загрозу здійснення терористичних актів, що стає дедалі відчутнішим в окремих країнах-членах Європейського Союзу [1, с. 3].

Про важливість цієї проблеми було зазначено головою Європолу Робом Уейнрайтом на слухан-

нях Європарламенту: «...В результаті сирійсько-го конфлікту Європа зіткнулася з найсерйознішою терористичною загрозою за останні десять років» [2]. Лише за 2015 рік внаслідок вчинення терористичних атак у Парижі, Брюсселі, Стамбулі та Ніцці загинуло близько 300 осіб [3].

З огляду на такі негативні тенденції в багатьох країнах підвищено рівень безпеки: спецслужби працюють у посиленому режимі, політики вимагають нових повноважень для боротьби з тероризмом, введено обмеження щодо проведення масових заходів (зібрань, свят, вечірок тощо) [4].

Існують різні класифікації поняття «тероризм»: соціальний, політичний, економічний, ідеологічний, інформаційний, міжнародний, національний, технологічний, повітряний тощо [5, с. 102].

Водночас, релігійний фундаменталізм, фанатизм та екстремізм, об'єднавшись із націоналізмом та етнічним сепаратизмом, у багатьох країнах світу перетворилися на головні засади терористичної діяльності, тобто відбувається певне переміщення «традиційного» тероризму в суто релігійну площину [6].

Як справедливо зазначають з цього приводу О. Усіков та В. Яременко, «міжнародний тероризм кордонів не має», і водночас стверджують, що «світ зіткнувся з новим типом воєн – війни з міжнародним антидержавним тероризмом, що має національно-релігійний відтінок» [7, с. 19–20].

Аналіз наукової літератури і дані, отримані із засобів масової інформації, дають підстави вважати, що релігійний тероризм стає найбільш популярним та небезпечним видом тероризму, заснованим на релігійному фанатизмі.

Прикладами релігійного тероризму є: газова атака в токійському метро, здійснена адептами релігійної секти «Аум Сінрікьо» в березні 1995 р., напад «Аль-Каїди» на американські міста 11 вересня 2001 р. за допомогою літаків, подвійний теракт у Норвегії, вчинений у липні 2011 р. «правим» радикалом Андерсом Брейвіком [8], терористичні акти в Ізраїлі, криваві акції чеченців, що вражають своєю жорстокістю й варварськими формами їх вчинення (вибухи у місцях масового скупчення людей: кафе, магазинах, адміністративних будівлях, пасажирських автобусах і літаках). Це далеко не повний список дій терористів-фанатиків за останні кілька років [9].

В Україні на сьогодні не діє жодна з міжнародних терористичних організацій. Однак, серед іноземців на території України «фіксуються» окремі прихильники їх ідеологічних принципів, переважно вихідців із країн Близького Сходу, Північного Кавказу, Північної Африки тощо [10]. Наприклад, ще у травні 2009 р. Служба безпеки України оприлюднила інформацію про попередження створення в Україні первинних терористичних осередків партії «Хізб ут-Тахрір». Для прикриття своєї діяльності закордонні ісламістські структури використовували недержавні організації, благодійні фонди та просвітницькі об'єднання, головні офіси яких зареєстровані на території країн Близького Сходу та Західної Європи [11].

В умовах складної політичної та економічної ситуації в Україні особливе занепокоєння викликають новітні релігійні організації (секти). Як зазначає експерт з питань релігійних організацій В. Рогатин, кількість людей, які вступають в секти, з кожним днем зростає у неймовірній прогресії [12]. За певних обставин вони можуть стати детонатором важко передбачуваного за наслідками вибуху релігійного тероризму в країні [13].

Аналіз докторського дослідження Т.Є. Леоненко [14, с. 315] свідчить про те, що на сьогодні в Україні діє понад тисячу осередків новітніх рухів і сект (варто також зазначити, що їх кількість постійно збільшується). Згідно із соціологічними дослідженнями відділення релігієзнавства Інституту НАН України серед представників сект 62% становлять жінки, понад 51% – молодь віком від 20 до 29 років. Більшість із них мають досить високий освітній рівень [15].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш відомими зарубіжними дослідниками цієї проблеми стали: В. Лакер, Ф. Майер, С. Рапорт, М. Седжвик, Б. Хоффман, М. Юргенсмайер та ін. В Україні дослідженнями цієї проблеми переймаються такі вчені, як А.М. Арістова, В.О. Глушков, В.С. Канцір, В.В. Ключ, Т.Є. Леоненко, Р.О. Манулатій, К.В. Пашков, І.Р. Секеревич, І.І. Судак та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У зв'язку зі зростаючою небезпекою релігійного тероризму у міжнародному просторі виникає потенційна загроза його поширення в Україні, тому актуальність наукових досліджень, які присвячені цій проблемі, продовжує зростати.

З огляду на це **мета статті** полягає в розкритті специфічних ознак і цілей, притаманних релігійному тероризму, причин, що сприяють здійсненню даної протиправної діяльності, а також проблемних питань щодо протидії у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Релігія є одним із найпотужніших видів сил, які можуть вплинути на поведінку людини. Протягом багатьох століть релігійні переконання стали наслідком великої кількості вбивств. Суспільства вели боротьбу за релігійні вірування через те, що кожне з них відстоювало свої переконання. Люди були готові прийняти жорстке поводження або навіть смерть, але не зраджувати своїм релігійним переконанням.

Ретроспективний аналіз свідчить про те, що тероризм як явище з початку свого існування був заснований на релігії, а саме на її особливих, містичних, псевдорелігійних ідеях сектантського спрямування, які слугували об'єднуючим підґрунтям для структурних груп, що не визнавали правові і моральні основи владних структур. Наприклад, лицарський орден Тамплієрів, секта катарів-альбігойців, і багато інших, що діяли на межі, або за гранню формату державно-політичних систем середньовічної Європи, однозначно використовували насильство як засіб досягнення поставлених ними цілей [16]. Тобто на той момент детермінанти тероризму слід було шукати насамперед у релігійних ідеях і класових суперечностях [17, с. 71].

Не вдаючись до історії виникнення та поширення цього вкрай небезпечного явища, слід зазначити, що у сучасній науковій літературі існує безліч підходів до поняття (дефініції) тероризму. Однак, поняття «релігійного тероризму» у сучасній науковій літературі досі не отримало розгорнутого тлумачення.

В основному вітчизняні науковці розглядають релігійний тероризм як боротьбу прихильників однієї релігії (чи секти) в рамках загальної держави з прихильниками інших, або з намаганням повалити світську владу і встановити релігійну владу [18; 19, с. 82].

На міжнародному рівні вперше поняття «релігійний тероризм» було виокремлено із загального терміну «тероризм» на Міжнародній конференції з проблем боротьби з тероризмом «Європа – 2000» (січень 1998 р., м. Ліон, Франція) як специфічна форма насильства над невинними людьми будь-якого віросповідання [6].

На нашу думку, це поняття має вузьке трактування і не в повній мірі розкриває специфічні ознаки та цілі, притаманні лише релігійному тероризму. З огляду на це слід глибше їх розглянути.

За оцінками окремих експертів [20] цей вид тероризму розвивається значно динамічніше, ніж будь-який інший його вид. Досліджуючи «релігійно мотивований тероризм», відомий західний релігієзнавець К. Дьюрем зазначає, що терор в ім'я релігії є одним з гірших зловживань цієї релігії.

На думку директора шотландського Центру вивчення тероризму та політичного насильства Б. Хоффмана: «Для релігійного терориста акт насильства, в першу чергу, розцінюється як релігійний обов'язок в ім'я «спасіння» та утвердження «істинної віри» [21].

В свою чергу, С. Рапопорт стверджує, що релігійний тероризм відрізняється від традиційних форм тероризму насамперед тим, що релігійні терористи використовують священні тексти, і з їх допомогою намагаються виправдати свою терористичну діяльність [22].

Досліджуючи соціально-психологічні фактори релігійного тероризму в Японії, О.С. Раєвський прийшов до висновку, що терористи за релігійними переконаннями є найбільш небезпечними, оскільки вважають, що їх дії, зокрема найагресивніші, корисні для суспільства, а жертви виправдані, якщо діяти заради їх думки [23].

Слушною з цього приводу є позиція, М. Седжвіка, який зазначає, що релігійний тероризм найкраще зрозуміти, розглядаючи безпосередньо його кінцеві цілі. Дослідник зазначає, що кінцеві цілі релігійних терористів не завжди є релігійними [24].

В цьому аспекті може бути використана позиція Хізера Грега, який розмежовує релігійний тероризм від інших видів тероризму за такими цілями:

1. Апокаліптична ціль – полягає у світовій катастрофі, абсолютному або частковому припиненні існування цивілізації, людства, планети Земля, Всесвіту тощо. При цьому цей мотив ґрунтується на обіцянці створити новий світ [25]. Зазвичай апокаліптична ціль властива новітнім релігійним рухам (сектам). Наприклад, С. Рапопорт стверджує, що апокаліптичні терористичні групи є стійкими у своїх прагненнях до приходу месії, прихід якого буде збігатися з кінцем світу [22].

Найбільш розповсюдженим прикладом тероризму з апокаліптичними цілями є японська релігійна секта «Аум Сінрікьо» (вчення абсолютної істини Аум), яка вчинила в 1995 р. «заринову атаку» в токійському метро. Крім того, «Аум Сінрікьо» стала єдиною терористичною організацією, що застосувала зброю масового ураження проти своїх співвітчизників.

2. Створення релігійного уряду (теократія). Ця ціль найчастіше асоціюється з терористичними ісламськими групами та їх бажанням створити уряд у веденні шариатського права. Наприклад, ліванська організація «Хізбалла» здійснювала терористичні акти проти держави Ізраїль і власного уряду. Її кінцевою метою було створення релігійного уряду в Лівані. Аналогічним чином сунітське палестинське угруповання «ХАМАС» шляхом терористичних атак проти Ізраїлю має за кінцеву мету створити релігійний уряд в Палестині.

Крім створення релігійного уряду в державі, окремі терористичні групи мають на меті створити релігійні наддержави. Прикладом такого транснаціонального релігійного тероризму є терористична група «Аль-Каїда» [26].

3. Чистки за релігійною ознакою. Для досягнення цієї цілі характерні дії, спрямовані на «викорінення невірних» шляхом насильного навернення до певної релігії або через переслідування.

Враховуючи викладене, можна прийти до висновку, що тероризм за релігійною ознакою на

перший погляд видається подібним до етнічного тероризму. Проте, як стверджує Б. Хоффман [21], це судження є хибним, оскільки релігійні терористичні групи можуть бути багатонаціональними. Наприклад, до терористичної групи «Аль-Каїда» можуть належати особи різного етнічного походження, але при цьому мати однакові духовні погляди (у даному випадку сповідувати іслам).

Проаналізувавши основні цілі, що притаманні релігійному тероризму, важливо зазначити, що цей вид тероризму має і додаткові атрибути, які відрізняють його від традиційних аналогів. Зокрема, це ідеологія та претензії на абсолютну правоту лідерів у питанні про «шляхи до порятунку душі», які спокушають людей і допомагають повністю заволодівати тими, хто шукає для себе змін і нових орієнтирів, а також з вимогою беззастережного підпорядкування своїх членів лідерам організацій, для чого іноді застосовуються погрози і механізми психологічного контролю.

Отже, зважаючи на викладене, слід зазначити, що релігійний тероризм як специфічний різновид терористичної практики за своєю метою найчастіше виступає або засобом нещадної боротьби проти іншівірних (та їх святинь) всередині держави чи за її межами, або певним глобальним проектом – спробою утвердити тотальну, світову релігійну владу і вдосконалити таким способом суспільство. Це дало підстави дослідникам у цій сфері виділити два головні різновиди релігійного тероризму – «фундаменталістський» і «сектантський» [27].

До фундаменталістського зараховують ісламський тероризм. Одним зі стереотипів є те, що це явище вважається винаходом сунітського мусульманського. Його особливості зумовлені релігійною основою, що визначає індивідуальну мотивацію членів екстремістських груп, які на основі фанатизму здійснюють самогубні акції [28].

На підтвердження цього В. Єленський, спираючись на дані опрацьованих зарубіжних джерел, систематизує таку інформацію: у 1980-ті роки від 43% до 49% конфліктів у світі (як релігійних, так і нерелігійних) відбувалися за участю мусульман; напередодні 1990-их років мусульмани брали участь максимум у 82% від усіх релігійних конфліктів, після 90-их рр. – вже як мінімум у 88%, а у 2003–2004 рр. – всі релігійні конфлікти відбувалися за участі мусульман. Крім того, більшість нових терористичних груп з 1980 р. є ісламськими і більшість актів тероризму були вчинені мусульманами. Саме іслам став сьогодні найуживанішою ідеологією та мотивацією терористичної діяльності і найпарадоксальнішим є те, що в більшості випадків насильство чинять мусульмани проти самих мусульман. Відомо, що на початок 2008 року налічувалося понад 300 організацій «політичного ісламу», близько 170 з яких брали чи беруть участь у терористичній діяльності [29].

Як пише колишній член Ради Національної безпеки Стівен Саймон, релігійний тероризм: «Це не насильство на службі будь-якої практичної програми. Це – вбивство невірних у славу Аллаха. Для людини нерелігійної – це безумство. І чи може це скінчитися само по собі? Факти говорять за себе: у них є тільки одна мета – убити якнайбільше людей, щоб підірвати таким чином владу

сатани. І жодної відповідальності: є тільки один моральний критерій, і цей критерій – Бог» [30].

Стосовно релігійних причин тероризму, то у роботі «Психологія тероризму» Д.В. Ольшанський зауважує: «Терор характеризується фанатизмом – гранично звуженим сприйняттям дійсності, неприйняттям того, що відрізняються від «єдино правильних» поглядів, певною мірою. Релігійний фанатизм заснований на абсолютній вірі в те, що після вбивства «невірних» вбивця потрапляє в рай. Це навіюється у свідомість віруючих з дитинства: в сім'ї, в школі, в мечетях. Тому так рішуче йдуть на вбивство і на вірну смерть жінки-шахідки» [31].

Також у політичних, наукових колах і засобах масової інформації досить поширена думка про те, що коріння радикального ісламу – це тлумачення священних текстів Корану і Сунни [29]. Однак, цей факт не дає нам права називати певну націю чи релігію осередком тероризму [32].

Слушною з цього приводу є позиція магістра шариатських наук С. Аріфонова про те, що радикали вибирають з Корану необхідні священні тексти (аяти або окремі епізоди з життя пророка Мухаммеда), виривають їх із тексту та з їх допомогою намагаються зробити легітимною свою поведінку, своє ставлення до світу, держави, суспільства, інакодумців до інших мусульман. Насамперед, як зазначає дослідник, причиною радикалізму є соціальні, економічні та політичні причини [33].

На нашу думку, тероризм у багатьох країнах світу виник не тільки в результаті політичних, релігійних, національних та економічних суперечностей і конфліктів, а й внаслідок високого рівня корупції.

Корупція, пов'язана з тіньовою економікою та злочинним бізнесом, призвела до диктату насильства, організації наркобізнесу, торгівлі людьми тощо. Ядром цього кримінального блоку став тероризм. І зворотній наслідок – це ядро зміцнюється через організовану злочинність та корупцію [17, с. 115].

Разом з тим не слід залишати поза увагою таку загрозу терогенного характеру в Україні, як поширення деструктивних релігійних сект. Характерним є, що практично в діях усіх тоталітарних сект проглядається прагнення до влади, а у деяких сектантських лідерів – і манія величчя. Їх внутрішній устрій являє собою модель того, як має бути організоване нове суспільство з огляду на їхні доктрини, які здебільшого не припускають свободи мислення. До речі, у доктрині одного з релігійних рухів описано як і для чого треба використовувати ядерну зброю. За даними директора єврейської антисектантської Ліги «Маген» Ігоря Куперберга (заснована Асоціацією єврейських громад України для протидії новим культам), одна з відомих сект американського походження нині тільки в Україні щороку витрачає близько 10 млн доларів США [34].

Відомий сектознавець В. Чернишов називає секти раковою пухлиною суспільства. «Секти – це насправді форма самореалізації пасторів, полігон для відпрацювання різних психологічних методик і, звичайно, фінансовий прибуток, адже прихожани закладають свої квартири в банки, а гроші віддають наставникам! У сектах використовують прищеплення фобій, контролюють свідомість при-

хожан і зомбують людей. Привертають людину, користуючись її пригніченим станом, наприклад через смерть близької людини, хвороби, втрату роботи або нерозділене кохання» [35].

Таким чином, ситуація, що склалась на території України в результаті діяльності різних новітніх релігійних організацій (сект), потребує невідкладного здійснення заходів для протидії розвитку сектантського екстремізму в будь-яких його проявах.

Як влучно відмітив Ю.М. Антонян, знешкодити небезпечні прояви з боку неоекультів можна за допомогою чинних законів: «Необхідно лише кваліфікувати дії членів цих релігійних організацій згідно зі статтями Кримінального кодексу. Будь-якій спробі зашкодити суспільству, навіть під прапорами релігії, слід класти край. Людина має право вільно сповідувати свою віру, лише не завдаючи шкоди іншим» [36]. Однак, чинне законодавство України має чимало прогалин, які дають змогу релігійним культам деструктивного типу безперешкодно здійснювати свою протиправну діяльність [37].

Так, наприклад, український законодавець встановлює кримінальну відповідальність за посягання на життя та здоров'я людей під приводом проповідання релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів (ст. 181 КК України). Проте, зважаючи на практику, ступінь шкідливості діяльності деяких деструктивних сект значно вищий, ніж тільки посягання на здоров'я чи статеву розпусту.

В свою чергу В.О. Верхогляд зазначає, що проблеми полягають у тому, що вітчизняне законодавство, норми якого регулюють порядок реєстрації релігійних організацій та регламентує їхню діяльність, на даний час абсолютно недосконале і має багато білих плям. Фактично відсутні легальні експертні процедури, які б дозволяли з'ясувати чи є та чи інша релігійна організація деструктивною, тоталітарною або якоюсь іншою. До того ж, законодавство не надає реального інструментарію, який би дозволив відфільтрувати навіть явно деструктивні структури, що прямо не декларують деструктивні цілі [38, с. 192].

З огляду на викладене, слушною є позиція В.В. Клюса про те, що для України одним із базових завдань має стати запобігання поширенню злочинів на релігійному підґрунті, а також реальна протидія екстремістськими релігійно-політичним групам, радикально-релігійним організаціям, тоталітарним сектам, організованим злочинним угрупованням, які вчиняють злочини на релігійному підґрунті [39, с. 85–86].

Яскравим прикладом, зважаючи на необхідність захисту прав людини від негативного впливу деструктивних культів, є досвід Європейських країн, а саме Німеччини, Франції, Бельгії, Польщі. Вони вже впровадили комплекс заходів, які обмежують діяльність деструктивних рухів і сект. Ці європейські країни приймають відповідні законодавчі та інші нормативно-правові акти, що обмежують діяльність тоталітарних сект і вирішують проблеми подальшого їх існування, а також запобігають їх небезпечному функціонуванню та радикалізації. В той же час слід підкреслити, що Україна проводить непослідовну політику, тримається остеронь і залишається країною,

громадяни якої не захищені від псевдорелігійного тоталітарного радикалізму [40; 1].

Висновки і пропозиції. Таким чином, інтернаціоналізація й тенденція даного виду злочинності в Україні зумовлюють вивчення та використання закордонного досвіду у цій сфері.

Розуміємо, що викладені міркування не позбавлені зауважень або ж потребують більш детального осмислення, у зв'язку з чим сподіваємося на широке їх обговорення між практиками, науковцями та іншими фахівцями даної теми дослідження.

Список літератури:

1. Запобігання радикалізації і тероризму: міжнародний досвід і національний вимір: зб. матеріалів «круглого столу» за ред. Гуцало М.Г. Київ: НІСД, 2012. 104 с.
2. В Європолі заявили, що загроза тероризму в Європі дуже висока. Українські національні новини: інформаційне агентство. 22.10.2014 URL: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1398304-v-yevropoli-zayavili-scho-zagroza-terorizmu-v-yevropi-duzhe-visoka>
3. Найкривавіші теракти в Європі за останній рік: сотні загиблих, близько тисячі поранених. Тиждень. ua. 15.07.2016. URL: <http://tyzhden.ua/News/169666>
4. Загоруйко Ю. Європа проти тероризму. ZN,UA. 27.11.2015. URL: <http://gazeta.dt.ua/international/yevropa-proti-terorizmu-.html>
5. Розпутенко І. Здобуття українців. Київ: «К.І.С.», 2008. 180 с.
6. Про загрозу міжнародного релігійного тероризму. Острів знань. 16.04.2008. URL: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-21DE34F981C7A/list-B8AFBC4326>
7. Бельков О. Міжнародний тероризм: слова і смислы. Власть. 2002. Випуск 2. С. 19–24.
8. Пашков К.В. Феномен сучасного релігійно мотивованого тероризму та постсекулярна культура. Культура України. 2012. Випуск 38. С. 37–43.
9. Мокін М.А., Оніщенко В.А., Степанова О.О. та ін. Конспект лекцій з дисципліни «Безпека життєдіяльності». Донецьк: ДВНЗ Донецький національний технічний університет, 2010. 149 с.
10. СБУ: терорестических организаций нет. Офіційний портал української Спільки ветеранів Афганістану (воїнів-інтенационалістів). 14.03.2007. URL: http://www.usva.org.ua/mambo3/index.php?id=267&option=com_content&task=view
11. Протидія тероризму, нерозповсюдження зброї та матеріалів масового знищення й захист критичної інфраструктури. Збірник матеріалів засідань Міжвідомчої експертної робочої групи, створеної при НІСД. Київ: Нац. інст. стратегічних досліджень, 2013. 104 с.
12. Вести. Випуск № 035(910). 27 лютого 2017 р.
13. Землянський Ю.В. Загроза тероризму в Україні. Тероризм і боротьба з ним. Т. 19. Київ, 2000. С. 45–50.
14. Леоненко Т.С. Злочинність на релігійному ґрунті: феномен, детермінація, запобігання: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2015. 538 с.
15. Сетки в Україні. ANTENNA On-line. URL: <http://antenna.com.ua/news/9242.html>
16. Арас Дж. Тероризм вчора, сьогодні і навіки. Баку, 2003. URL: <http://psm.in.ua/psm/index-1252.html>
17. Секеревич І.Р. Кримінологічні детермінанти та кримінально-правова протидія тероризму: дис. ... к.ю.н.: 12.00.08. Л.: 2015. 215 с.
18. Замковой В.И., Ильчиков М.З. Терроризм – глобальная проблема современности. М., 1996.
19. Антипенко В.Ф. Поняття тероризму (кримінально-правове визначення). Право України. 2001. Випуск 2. С. 92–95.
20. Aristova A.V. Religious terrorism in the information age, retrieved 29 July 2015. URL: <http://www.religion.in.ua/main/analitica/11409-religijne-pidruntya-mizhnarodnogo-terorizmu.html>
21. Bruce Hoffman. Holy Terror: The Implications of Terrorism Motivated by a Religious Imperative. Studies in Conflict and Terrorism. Vol. 18. No. 4 (1995). Pp. 271–284.
22. Rapoport D.C. Inside terrorist organizations. London: Frank Cass, 2002.
23. Раевский А.Е. Социально-психологические факторы религиозного терроризма в Японии: дис. к. псих. н.: 19.00.05. М., 2015. 193 с.
24. Mark Sedgwick. Al-Qaeda and the Nature of Religious Terrorism,. Terrorism and Political Violence. Vol. 15. No. 4 (2004). Pp. 795–814.
25. Gregg S.H. Defining and Distinguishing Secular and Religious Terrorism' in Perspectives on Terrorism. Vol. 8. No 2. URL: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/336/html>
26. Bruce Lawrence. Messages to the World: The Statements of Osama Bin Laden. New-York: Verso Press. 2005. P. 121.
27. Мошкова Л.І. Феномен виникнення та проявів тероризму в сучасних умовах: автореф. дис. к. політ. н.: 23.00.04. Одеса, 2001. 24 с.
28. Судак І.І., Манулатій Р.О. Проблеми етнічного та релігійного факторів у явищі тероризму. Проблеми міжнародних відносин: зб. наук. пр. Київ: КиМУ, 2012. Випуск 4. С. 73–85.
29. Єленський В. Релігія, конфлікт, терор: тенденції та прогнози. Проблеми безпеки особистості, суспільства, держави: Інформаційно-аналітичний бюлетень. 2008. Випуск 8. С. 47.
30. Новоскольцев Г.Б. Тероризм як глобальна проблема сучасності. Вісник Дніпропетровського університету. 2016. Випуск 2. С. 43–52.
31. Ольшанский Д.В. Психология терроризма. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 288 с.
32. Арістова А. Релігійне підґрунтя міжнародного тероризму. URL: <http://www.religion.in.ua/main/analitica/11409-religijne-pidruntya-mizhnarodnogo-terorizmu.html>
33. Аріфонов С. Потрібно змінювати реальність мусульманського світу. URL: <http://islam.in.ua/ua/analiz/segran-arifov-potribno-zminyuvati-realnist-musulmanskogo-svitu>
34. Крутов В.В. Протидія міжнародному тероризму як системно-соціальна складова національної безпеки України. URL: <http://www.antiterunity.org/ru/publications/resist.php>
35. Матеріали III-ї студентської наукової конференції «Безпека життєдіяльності людини в регіонах України». Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України», 2012. 233 с.
36. Кузьменко А. Аналіз соціально-правової регламентації діяльності новітніх і нетрадиційних культів у конкурентній боротьбі з публічною посткомуністичною владою України. Право України. 2006. Випуск 9. С. 67–90.

37. Пояснювальна записка до законопроекту № 2419 від 21 квітня 2008 р. «Про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (щодо запобігання діяльності релігійних культів деструктивного типу та тоталітарних сект)». URL: http://irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=112&catid=41&Itemid=68
38. Верховляд В.О. Неокульти: об'єкт діяльності чи суб'єкт взаємодії органів СБУ? Форум права. 2011. Випуск 1. С 190–193. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11_vvovoc.pdf
39. Ключ В.В. Оперативно-розшукова характеристика злочинів, скоєних в релігійному ґрунті. Митна справа. 2014. Випуск 2(92). Ч. 2. Кн. 1. С. 85–90.
40. Глушков В.О., Надьон Ю.О. Запобігання радикалізації діяльності деструктивних релігійних об'єднань в Україні. Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. від 21.09.2012. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2012. С. 59–62.

Павленко С.А.

Национальная академия внутренних дел

РЕЛИГИОЗНЫЙ ТЕРРОРИЗМ КАК УГРОЗА МИРОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ: ПУТИ И СПОСОБЫ ПРЕОДОЛЕНИЯ

Аннотация

В статье исследованы религиозный терроризм в контексте угроз мировой безопасности. В процессе анализа научного наследия отечественных и зарубежных ученых установлено, что религиозный терроризм становится наиболее популярным и опасным видом терроризма, основанным на религиозном фанатизме. Определены цели, присущие исключительно религиозной терроризма: апокалиптическая, создание религиозного правительства (теократия), чистки по религиозному признаку. Констатировано, что терроризм во многих странах мира возник не только в результате политических, религиозных, национальных и экономических противоречий и конфликтов, но и вследствие высокого уровня коррупции. Отмечено, что ситуация, которая сложилась на территории Украины в результате деятельности различных новейших религиозных организаций (сект), требует безотлагательного осуществления мер по противодействию развитию сектантского экстремизма в любых его проявлениях. На основе определенных основных проблем по противодействию религиозному терроризму сделан вывод, что отечественное законодательство нуждается в совершенствовании в этой сфере.

Ключевые слова: терроризм, религиозный, цели, противодействие, проблемы, зарубежный опыт.

Pavlenko S.O.

National Academy of Internal Affairs

RELIGIOUS TERRORISM AS A THREAT TO GLOBAL SECURITY: WAYS AND METHODS OF OVERCOMING

Summary

The article considers religious terrorism in the context of threats to global security. In the process of analyzing scientific achievements of domestic and international scientists, it was found that religious terrorism becomes the most popular and dangerous type of terrorism based on the religious fanaticism. The purposes inherent exclusively to religious terrorism were identified, including: apocalyptic, formation of religious government (theocracy), purges on religious grounds. It was also acknowledged that terrorism in many countries of the world emerged not only in the result of political, religious, ethnic and economic contradictions and conflicts, but actually because of the high level of corruption. Emphasized that the situation that has developed in Ukraine as a result of activity of various modern religious organizations (cults), require urgent measures to counteract the development of sectarian extremism in all its forms. Based on the key issues to counteract religious terrorism, it was concluded that national legislation needs improvement in this sphere. A striking example, given the need to protect human rights from the negative effects of destructive cults, is the experience of European countries, namely Germany, France, Belgium, Poland. They have introduced a range of measures that restrict the activity of destructive sects and movements. These European countries adopt appropriate legislative and other regulations that restrict the activities of totalitarian sects and solve problems further their existence, and to prevent their dangerous operation and radicalization. At the same time it should be emphasized that Ukraine holds an inconsistent policy, keeping clear and remains a country whose citizens are not protected from the totalitarian pseudo radicalism.

Keywords: terrorism, religious, objectives, counteraction, problems, foreign experience.